

Telegraful Roman

Apare Marția, Joia și Sâmbăta

Abonamentul:

Pe un an 32 corone.

Pe patru luni 16 cor. — Pe trei luni 8 cor.

Corespondențe

să se adreseze Redacției «Telegraful Român», Strada Măcelarilor Nr. 45. — Scrisori nefrancate se refuză. — Articlele nepublicate nu se înapoiază.

Prețul Inserțiunilor, după învoială

Abonamentele și inserțiunile

să se adreseze Administrației ziarului «Telegraful Român», Sibiu, Strada Măcelarilor Nr. 45.

Insemnări**Pace**

O singură poruncă i-hoțărătoare: dragostea, iar cel mai scump rod al ei e pacea. Pacea reînvie veselie în lume și surgund traiul ingrijit și nevoiască; ea ridică altare de închinare, plănuște idealuri și naște îndemnuri și părăste necunoscute pentru infăptuirea lor.

Nu este pământean care să nu o dorească! Drepătă și cinstișă vină împărăță ei!

Păciu an inchinat bulgariei steagul; o cer cu tot prețul ca «plagul multor veacuri să le are din nou ogorul». Graza că le vor călca neamuri străine, le-a săgetat suflul. Nu mai îndrănesc să privească cu fruntea ridicată în fața morții, care în chip temerar s'a instăpanit în mulțime. Sunt istovii de luptă cea care așteaptă totul; acum nu mai așteaptă decât pace.

Wilson, președintele cu atribuții de dictator al Statelor Unite din nordul Americii, a simțit asemenea trebuință să vorbească despre pace, ca temele puternici pentru infăptuirea tovarășiei neamurilor. Neamurile să trăiască în dragoste formând o singură familie. Înainte de toate și însă nevoie de pace generală. Asigurădată odată pacea se va putea infăptui tovarășia neamurilor. Și aceasta trebuie să se clădească pe următoarele 5 pietri unghiașure:

I. Dreptate neapărătoare, care să nu facă deosebire între acelația făță de cari voim să jumătăpăiem și între acelația făță de cari am dorit să fim nedreptăți. Trebuie să fie o dreptate care să nu cunoască privilegiu și gradății, ci drepturi egale pentru toți.

2. Interesele particulare ale unei neamuri sau grup de neamuri, nu pot să fie prioritățile intereselor generale ale omeneirii.

3. Între marginile tovarășiei nu se îngăduie nici o asociere specială.

4. Din sinul familiilor de neamuri trebuie excusată orice împărechere economică, și boicotul numai ca mijloc de retrizuire față de cel renitență se admite.

5. Toate conveniente și contractele internaționale fizice de orce natură, trebuie comunicate întrucât celorlalte părți ale lumii. Deosebitele alegări și răvășitățile economice precum și dușmanările din lumea modernă au format prijini destul de provocare răsolovită de astăzi. O astfel de pace care nu face toate acestea imposibile în viitor, nu îl sinceră și sigură.

Așa și vorbă! Wilson, dorind să vorbească omeneirii întregi fără considerare la neamuri și limbi.

Din Austria. Camera imperială a finut sedință în 1 Octombrie.

Prim-ministrul Habsburg a rostit o vorbire de un ceas. Cehii î-l interrupă la sfârșit.

Cand Habsburg se schimbă săptămânal cu cehii și maghiari întreba: *că nu ne mărește elanul germanilor*. Oratorul continuă să discute și spune că pacii făcut de guvernul bulgar a creat o serioasă situație în Balcani; raporturile, cu toate acestei, nici pe de parte nu sănătate critică, deoarece situația este atât de critică, că sănătatea nu poate să facă de calea unor disperații, care sănătate potrivită să schimbe situația dacă în favorul nostru. (Cehii interup): Trebuie să ne desfăsim de Germania! Monarhia a dovedit totdeauna inclinarea spre pace, și acum este asemenea că să facă pace prin învoacă. Va sora ora când lucrul acesta va fi cu puțină. Problema slavorilor de sud, a zis ministrul președinte, se va deslegă în înțelegere cu popora judecătoare.

Câteva învățăminte din răsboi**I**

Valoarea morală superioră a unui individ, sau a unui neam de oameni, o putem cunoaște în zile grele la acele răspărânti, unde individul și neamul stau înaintea alternativei de a fi, sau de a perii.

In cazurile acestea omul condus de soția sa ușoară să se decidă să lupte și să apere bunurile sale, sau ascultând mai multe de instinctul conservării de sine se dă la o parte ca un fricos și resignat.

Cu satisfacție putem constata, că la răspărânti de «a fi sau de a perii», totdeauna populația Maiestății Sale, fără deosebire de neam și legă, și-ales alea spinosă și onorifică a luptei bărbătești, înăbușind totale vocile egoistice și de interes particulară.

Ca să impiedecăm planurile de nimicire ale inimicilor noștri, am fost și sătem hotărâză să înrolăm și noi în două tabere pe cei capabili de luptă.

In tabăra primă s-au adunat ostașii, așa zisii combatanți noștri, cari cu pieptul și săngelile lor au apărăt hotărârea patriei.

In tabăra a doua am înrolat și reținut pe acei bărbătești, cari au menit ca prin munca lor intensivă, economică și industrială să producă din belșug hrana, îmbrăcăminte, arme și munitione celor din primele linii.

Având în vedere că ambelor tabere servește aceleași interes comune de apărare a patriei și tronului, putem afirma că luptătorii și valorii egale reprezentă și cei din tabăra primă, și cei din tabăra a doua.

FOI SOARA**Toamna**

Frunze triste, 'ngăbenile,
La pământ încet se lasă.
Rândunice 'mădrântane
Se ridată obosită

De sub stresina de casă.

Toamna lungă și târzie
Peste jardă se întinde.
Vânturi reci încep să vîne,
Ea pustiu din moșie
Tot mai mult pământ cuprinde.

De mânia vremii grele,
Au plecat în fără strâină
Multe mii de pasărele
— Cum măs duec eu cu ele,
Dar dorul vine cu mine.

Vânturi reci, intunecate
Au batut la noi în jard.
Aruncându-mă departe,
Unde 'ntr-un vântul bate
De eoamndă, sau e vară.

Ioan Berghia.

Albinele

— Ce spune un poet latin —

Poetul Virgil, care a trăit pe anul 70 înainte de Hristos, judecând din carteasa George, — pe care în românește a tradus și în versuri minunate regatul «Badea Gheorghe» (Cosbuc), — putem spune, că la ale gospodăriei se precepă tot aia de bine, ca și la instruirea lirei.

Viața interesantă a albinelor î-a atrasă de mult, că în carteaca pată a George celor de sus un sistematic curs de abdărăt. De 2000 de ani, — de cănd a scris Virgil acest tratat, — lumea a progresat neșăzit și în ale abdărăt, dar carteaca aceasta totuștă pentru stupari, pe largă parte literară, este o mărturie istorică: Ce stiuă cei vecchi, și, prin comparație, unde am ajuns astăzi?

Să dăm un resumat al acestei cărti.

După un cuvânt scurt adresat lui Maeceas, poetul începe cursul: La alegerea locului de stupină, recomandă să simu că bârgare de seamă, ca locul să fie scutit de vânt, ca albinele să intre încărcate cu miere și polen, să nu fie împiedicate în drumul lor; ca oile, iezi și subalbinic, precum și celelalte vite să nu umble în preajma stupinelor, căci neliniștește albinele, le strică pășunea și scutură roua

de flori. Cum se vede, cel vecchi au aflat de bună rouă pentru albine. Atrage atenție asupra stupările, și mai ales a rândunelor. Să fie înaintea stupinelor palmieri, sau masini, cari scutesc coșințele de căldură și pe care se lasă rojurile.

Află de trebuință că în apropiere să curgă un pârâu, sau să fie un lac, în apă căruia să fie bucați de leme, ca albinele dacă ar păca, să aie astfel punji de scăpare.

Ce privesc coșințele, observă că urmărișul să nu fie mare, ca să nu străbătă prea tare nici căldura verii, nici frigul iernii.

Observă, cum astupă albinele toate deschizăturile cu materii cleioase-răšinoase, ba la lucru folosește chiar și mușchi și flori.

Vorbesc apoi despre albinele sălbătice, care trăiesc în păduri, în scoruri și în stânci găunoase. Stuparul e dator a murii bine cojușita jur-imprejur, și a așeză o creangă ca să fie umbra. Zice, că nu-i bine dacă imprejur este loc morcios, care împătricează mișcăriile.

După roț spune, cum roiesc albinele și că uneori roini are două regine și dă stat că numai pe cea mai frumoasă s'apăram, cealaltă s'opăram. Fie deosebită în reginele frumoase gabine, și între cele de culoare mai închișă, lăudând pe cete dință și hulind pe celelalte.

Cine-i stupar de meserie, va pricope,

Din partea probedintă, în aceste zile grele, sănă poate mai favorizați aceia, cari depară de viforul român și însuși și dispună de un armăz, pot conlucra la bunul mers al cauzei comune.

Am fi însă nedrepă, dacă nu am constată adevărul, că acest favor al lor și acest privilegiu toti așa zisă «dispensă» nu l-au primit fără îmișă; ci sănă părăsi de el cu totul, în urma insușirilor căştigăne prin deștinția și vrednicia proprie.

Dacă, de exemplu, industria noastră din timpul de pace, în urma împrejurărilor actuale a să devolță enorm într-o industrie de răsobol, cu siguranță că acela brațe său ales și reținut de la răndurile acelora care sănă în ramul cutură sănă cutare de munca pe deplin specializați și harnici de a o îndeplini.

Fiind noi, români, neam de agricolă care locuște în masse compacte la satul său, vom examina în local primă satul noastră, căutând acolo după numărul gospodăriilor noștri scutită de arme pe durata răsobolui și reținută ca neapărătrebucișo în lună lor din punctul de vedere al interesului comun.

Căutând, numărând și comparând cele aflate, cu raporturile altor poape care trăesc cu noi în acelaș cor de țară, uitându-ali sănă numărul scutită de arme pe durata răsobolui și reținută ca neapărătrebucișo în lună lor din punctul de vedere al interesului comun.

Te întreb: care este cauza enormei diferențe între noi și alții în ceea ce privește rezultatul cercetașilor noastre?

Ca să affli răspunsul dorit, vei deschide cărțile funduare din diferite ținuturi, unde locuim în masse compacte și vei afla erașă, că noi români

că înca pe vremea lui Virgil, albinile galbene, care sănă și le numesc *italiene*, erau superioare celor mai negruje, numite nemțești.

Cartea a patra din Georgice, Virgil a scris-o înainte de Hristos în anul 30, la moșia sănă de langă Andes, după părasește luptele zilei dela for.

Const. Iencica.

Lăsă luna peste ape

Mică dără de lumină
Lăsă luna peste ape,
Ea din linșină divină
Umbre reci încep să vină

Din departe mai aproape.

In forești luminate,
Ce străbat în negrul zării,
O stație vine, bată,
Căs clipete 'nătrâzăte

În adâncul inserării...

Două inimi 'rei strâine
Span povestea lor prebașă
În afundul nopții pline,
Ear dorul de care-s plină

Le cuprinde lamea 'n'reagă.

Ioan Berghia.

sântem moșieri cu posesiuni și aveți în mare parte foarte dispărute.

Este sătul că țărani nostri adună pământ cumpărând dela străini moși întregi, și că posesiunile țărăncilor noștri cresc!

Da, este adevărat, pământ am câștigat; dar precum posesiunile cresc și se înmulțesc, paralel și moșiile particulează prin împărțirea lor între 7-8 copii și micițează!

Vezi zice poate: Ce să facă țărani? Doar nu va putea de întreagă luna moși numai unuia dintre filii sau fiicele sale, și pe cealăjii să-i lase lipiți pământului! Căci doar trebuia să le facă parte la toți, egal, din moșia părâințăscă!

In deslegarea acestei întrebări zace înțelepciunea vietii, cădure noi români nu o prețe înțeleger, și în urma acestei împrejurări moșile se tot impart, formându-se multe moșieri cu multe și mici moși, care atunci când e vorba — ca d. e. în cazul de față — do-a produce întins și pentru alții și nu numai pe sama casei tale, nu pot fi luate în combinație.

Aceasta este ușor de observat, întrebarea e însă ce avem de făcut, și cum are să se repare greșala trecutului, ca ascunsăld țărani de cerințele prezentului și ale viitorului să ajungă și el la moșii mai mari și totuși să-și fericească toți copiii, pe care bunul Dumnezeu, cum vedem, ni-i da!

Nu avem alta de făcut, în această privință, decât să luminăm poporul, că bunul Dumnezeu nu de aceea a dăruiț țărani cu 7 și 8 copii sănătoși, ca pe toți să-i crească lângă coarnele plugului, și crescându-i să-i așeze pe toți în satul lui, împărându-le moși și facând astfel dintr-o străjă plină 7 și 8 mai goale. Ci că Dumnezeu a lăsat omului și alte căi, pe care mergând îs poate alătura de cînd noi fericește, poate mai bine decât atunci când batem poteca în gustă, săpată de fierul plugului!

Țărani nostri ar să fie, că pe lângă plugul lui de lenin și otel, greu de purtat, mai este și alt plug, așa numitul *plug de aur*, adeacă menirea unde și pentru o parte din copiii lui este loc și adaptos.

Ce rațional ar lucra oamenii noștri, dacă urmând exemplul altor popoare vecini în cultura, pe unul, zicem pe cel mai talentat dintre copiii săi, l-ar da la școală și l-ar lăsa să studieze, apoi pe 2 sau 3 băieți i-ar da la mizerie, și acasă la *economia întreagă* să lase pe cel cu aplicare cărădăsa, care înțind întreaga moșie la un loc și lucrând-o rațional poate și-ar recumpără cu timpul frății.

Astfel înțeleg și astfel am văzut că se practică la nemți, cehi, slovaci întru păstrarea bunului familiar la un loc, și astfel se ajunge la o creștere a moșilor particulare, și nu ca noi la îmbucătărirea și micsorarea lor prin brâzări și continuă parcerăli.

Țărani când e vorba de creșterea copiilor, cade de obicei în extrem. El sau îs lasă toți copiii la coarnele plugului, sau dacă este mai cu prindere, voiește să-și facă toți copiii domni, prăpădindu-și apoi bunul și moșia cu creșterea lor.

El, sărmanul, nu vede și nu cunoaște dezastrul de mijloc și nu observă că scară fericerii ar mai multe trepte, pe care urcându-le poți ajunge la avere și bună stare.

Mi s'a dat în cursul răsboiului să fac cunoștință cu mulți și distinși ai națiunilor culte din monarhia noastră, cu cari am discutat asemenea întrebări de interes vital. Cu toții văd vîtorul unui popor asigurat prin o țăranie care prin puterea ei economică încheiează în moșii particulare proprietate, dar însemnate și conside-

rabile, formează rezervoarul necesar de puteri pentru toate indeletnicirile.

Să cercetăm și să vedem că la orase cum stănum cu numărul industriilor și meseșilor de limbi și legea românească. Să vedem — între surtele de mii de lucrători ai fabricelor fabrice și industriei răsboinoice — noi în ce măsură sătem reprezentanți?

Așa cănd privilegiile date meseșului și lucrătorului din fabrici sunt de invadat, dureze azi putem observa că noi nu avem nici pe de parte numărul meseșilor ce nimic compete cu unii numai statutori din aproape patru milioane suflete.

Noi n'am avut lucrătorii destui aplicați în fabricile orașelor. De unde să avem apoi astăzi zeci de mii de bărbăti aplicați la diferitele ramuri ale industriei și tehnicii de azi, care cerezi de zi tot mai mulți lucrători.

Eată nici ai brațele noastre vânjoase n'au putut fi aplicate, din cauza că nu avem mestri și muncitori specializați în ramul de ocupare respectiv.

Căci bărbăti de-ai noștri ar trăi și azi, dacă aveam în proporție cu numărul nostru meseșii și muncitori scuși și aplicați în țara la diferitele ramuri ale industriei de azi!

Bosnia-Herțegovina și Ungaria

După art. de lege VI dela 1880 din Ungaria, și după legea austriacă din 22 Februarie 1880, administrația supremă asupra Bosniei și Herțegovinei aparține ministerului comunității, și reg., și ademăc ministerului comun de finanțe, care este responsabil pentru aceasta delegațiunilor din Reichsratul austriac și din parlamentul ungar, și are să procedeze în înțelegere cu guvernele din Austria și din Ungheria.

De când cu ocuparea Bosniei și Herțegovinei, Ungaria a ridicat pretențiile istorice asupra teritoriului provocărilor.

Pretensiunile sale, și le intemeiază pe faptul că numările teritorii au ajuns în veacul al 12-lea sub domnia regilor arpadieni, cari au luat titlu de regi ai Ramei sau Bosniei.

Se mai provoacă și la *Jurământul* regelui ungar, care se obligă a căută să reunescă la Ungaria toate teritorii, care să iau cîndva de coroana ungărească...

Întru guvernele monarhiei se urmează de mai mult timp tratative cu privire la nou raport de drept între Ungaria și Bosnia și Herțegovina.

Maturitatea politică a politicașilor din Ungaria și Austria, sub presiunea duhului democratic al timpului, va găsi calea ce duce la cea mai bună deslegare a problemei.

Nou cancelar. Impăratul Wilhelm a numit cancelar imperial german pe prințul Maximilian de Baden. Decretul este semnat și publicat în ziua de 3 Octombrie 1918.

În Bulgaria. Ministrul președinte Malinov a deschis Luni sobranie cu un mesaj de tron, zicând:

Bulgarii se poartă și acum cu cea mai mare lealitate față de aliaj lor. Guvernul Bulgariei nu se gândește la altceva, decât să-și împlinășă datoria către patrie și să facă posibilă încheierea unei păci onorabile, care să fie vrednică de jertfie dureoare, care le-a adus poporul în luptă, sălăi pentru obținerea unirii. Guvernul după o gîndire cumpănită, a hotărât să facă numeroșilor noștri dușmani punere de-a intra într-o trăsătură privativă a armistiți și pace. În credință, că depuții sobraniei vor arăta în desbaterile și hotărârile lor dovezile de înțelepicu și pa-

trioticul cerut de momentul de acum, cercuievantarea Atotputernicului asupra lumii, deputaților și declar deschisă a patră sesiune extraordinară a adunării naționale.

Sărlindu-se cîțiva mesajul de tron, a urmat serviciul divin, după care Malinov a propus, ca sobrania să-și amâne sedințele pentru Vineri, în 4 Octombrie, în scop de a expune că se poate expune în fața reprezentanților națiunii o icoană amânată de seara situația generală, și în deosebi despre tratativele privitoare la armistiți și la încheierea pașii.

Adunarea deputaților a primit propunerea. Ședința se ridică.

Situația politică

Evenimentele din urmă au provocat în politica internă o viață foarte intensivă. Se fac forțări în scopul de a concentrări în cărăuza între reprezentanții de stîntă și partidele de opozitie. Partidul municii în frunte cu Tisza și aplică conurile sub premierul Wekerle la direcția țării și să împără răspunderile.

Contele Andrássy mai ezită, până ce nu se declară contese. Apponyi face de care, se zice, nu voiește să primească nici un portofoliu. Contele Károlyi, care sosit în zilele acestea în capitală, a fost primit cu suprizătoare ovăzii, a declarat categoric că nu intră în cabinetul condus de Wekerle. De prezent stăruie cu toată energia să încheie partidele opozitioniste, într-un singur bloc care să lupte pentru independența regatului ungur, respectiv unitatea personală și să apere înțegătirea teritorială a țării.

Se zice că Apponyi și Andrássy au declarat: orice guvern care se prezintă în dieci se va deschide în 15 Octombrie și mi va avea în programul său *uniunea personală* și încheierea cat mai grăbită a pașii, și guvern mort.

Audiență. După premierul Wekerle, Maiestatea Sa regele Carol a primit în audiția particulară pe conțu Tisza, Andrássy și Apponyi.

In zilele acesteia a fost asistat în audiția și arhidecule Iosif, venit anume de pe câmpul de luptă.

Stirile răsboiului

Luptele din Franță n'au pierdut încă din putere. Tot altă și altă trupe de-a înțelegere se aruncă în foc pe întreg frontul apusean.

Germanii, prin retragerea lor, îs îndrepătu în multe puncte liniile. Frontul lor nu se căstăne pe lângă toata massa enormă a dușmanilor navători. Defensia germană, care supără cu succes atacurile lor, pînăcinește pierderi uriașe în urările dușmane.

Lupta, de cîteva zile, dela Cambrai s'a terminat cu nerușea compietă. La St. Quentin însă, pînă de la germani, au intrat tronții în 2 Octombrie.

Rezistența germană este cu toate acestea deparată de a îi înfrâna.

Armistițiul cu Bulgaria.

Conditiile. — Evacuarea. — Demobilizarea. — Schimbările teritoriale. — Alte stîri.

Armistițiul cu bulgarii, după comunicat din Londra, a intrat în vigoare îndată după semnarea lui (la 29 Septembrie 1918) și rămâne valabil până la terminarea tratatelor de pace. Armistițiul, de natură curată militară, este semnat de către delegații bulgari și de comandanții francezi, generalul Franchet d'Espérey, de la armată din orient în Satonic.

Condițiile sunt următoarele:

1. Evacuarea fără amânare a părților ocupante din Grecia și Serbia.

2. Immediata demobilizare a armatei bulgare.

3. Predarea în mâini aliajilor a mijloacelor de transport (vapoare și cai ferate).

4. Aliații vor supraveghea predarea armerilor, care se vor păstra adunate în deosebite locuri ale jării.

5. Aliații primesc liberă trecere prin Bulgaria și vor ocupa puncte de însemnată strategice.

Bulgaria și vor ocupa puncte de însemnată strategice, englezi și italieni, cercul de grădiște, anul și fișe, deputați de trupe grecești, en cele salbești de trupe sărbăști.

Chestiunea schimbările de teritorii se va hotără numai în conferință de pace,

Correspondentul din Vienna al ziarului *Az Ujság* și, cîntamplările din Bulgaria îs au izvorul în agitația antimilitară. Soldații bulgari declaraseră în primăvară, că el vor sta la front numai până la 1 Septembrie. Când s'a început ofensiva Integătării, a două și a treia divizie bulgară au răsărit steagul albie și au comunicat dimanului, că frontal bulgarul să deschidă, Generalul Ribazov, în fruntea soldaților răsăriti, a lăsat astfel pe responsabilitatea proprie. El voia, cu divizionele lui, să plece asupra Sofiei, să defuzeze pe regale Ferdinand și să încheie pace cu Integătărea. Planul s'a zădnit prin aceea, că soldații încep să deserze în masă. Au mai rămas numai 600 de oameni, cari au năvălî asupra cartierului general bulgar la Küstendil, au omorât o parte din ofițeri și au interrupțat comunicația între front și cartierul general. Trupele rămase credinciose îau impedește. O parte din deservitorii să ascundă în padurea apropiată, alta parte s'a predate.

In *Fremdenblatt* din 2 I. c. se scriu următoare:

Governelor bulgar, s'e susțin dusmanul, într'un mod atât de umilitor, cum nu se găsește exemplu în istorie. Bulgaria dispunea de un simbol statelor neîntăritoare, dacă va trebui în deșăvârșită să îndeplinească toate condițiile tratatului de armistițiu. Ar fi mare greșală să spărâm, că sobrania nu va aproba deservitorul lui Malinov. Puterile centrale înțeleg situația după lupta cu Bulgaria nu este împreună cu urmări irreparabile.

Fremdenblatt mai face o semănare între sărbă și bulgari: Sărbii, deși au pierdut o jără înțeleagă, totuși continuă răsurolui. Bulgaria însă este închimată dusmanului de către guvernul său propriu, cu toate că bărbății de stat bulgari inainte cu cîteva săptămâni nu mai sălăbeau cu declarările lor resarcire. Puterile centrale, pe lângă toate cele petrecute, vor să facă față și evenimentelor bulgare.

Reforma administrativă

Ministrul președintă Alexandru Wekerle va prezenta dietei deodată cu proiectul reformei electorale, următoarele proiecte de lege: 1. Despre revizuirea legii orașenești, 2. Revizuirea legii comunale, 3. Statistică a afacerilor pentru igiena publică, 4. Proiect pentru organizarea pe cale legislativă a tuturor, 5. Proiect de legă referitor la spitaluri.

Reforma administrativă a comitatelor s'a pregătit după proiectul lui Sándor Reimann, regnatorul centrală a noastăriilor comunale și cercuiali și a exprimat înaintea ministrului de interne dorința de a voiaște să facă propriațiile cu privire la reforma administrativă. Noul proiect ca în vizitor el îs să devină comunei și nu primări, care și să responsabilizeze legală apăsa unerii notarilor, cari au condus și afacerile administrative ale comunei.

Teatrul german în București

Vlațea teatrală. — Piese la judecat. — Publicul. — Factor cultural.

Regisorul unui trup teatral, din *Habsburg*, chemat de autoritățile militare administrative să conducă Teatru național din București, a făcut unui corespondent de ziari interesante comunicate despre viața teatrală de acum din capitala română.

Di Reusch, regisorul cu toate drepturile unui director al Teatrului național din București, spune următoarele:

Autoritățile administrative germane avean interese, că în clădirea aceasta să se găsească — actorii români se refugiaseră la lăzii, — să intocmească o stagione în reglă, pentru a mijlocați publicul bucureștean cu *noastele poezii* bulgare. Nu era prin urmare vorbă despre cunoșcuțele producători, în stilul pieiselor de petrecere, date în teatru menit pentru front. Dimpotrivă, lăzii erau să arătăni bucureștenilor, — firește același, cari vorau să vină la noi, — mai întâi să împăli fiecare teatru german cu rol de factor cultural: va să zică, *clasicii*. Am încercat, pe lângă Shakespeare, cu scriitorul necunoscut acolo, *Kleist*; am adus și *Amor*, *Maria Stuart*, de *Schiller*, *Medea* și *Sappho*, de *Grillparzer*, *Münchhausen* și *Emilia Galotti* de *Lessing*.

Publicul acestor reprezentării și alcătuia numai din soldați și ofițeri puterilor ocupante, ci, pe lângă intelectuali români și evrei din București, — înainte de toate din tinerimea bucureșteană cunoștoare de limbă germană. Și trebuie să spun că la pieisel de Goethe, Schiller, Grillparzer și Lessing am fost împărtășit de aplauze atât de furtunoase, incât însoțirea

cumpătăță a fiecărui public de teatru german rămâne departe îndărăt. Aprobările delirante ale finanților contribuții la faptul, că oamenii negușitorii de limbă nemță să se decidă a cerceta teatru, de care — din motive patriotice — se cam fereau la început.

Crescând interesul publicului curat românesc pentru reprezentările noastre, ne-am simțit indemnemă să largim repertoarul și să luăm în seamă direcția spirituală a teatrului. Bucureșteanul este obisnuit, atât printreitorii săi naționali, cât și printre trupăriene care au urmat pe aici, să fie deiese cu efect teatru pronunțat. Lui îl place, în general, semințele intelectuale și reflexionarea sa, și dovedește interes mai slab pentru comedie, mai fină de caracter. În desehi pentru comedie germană. Aș fiucă însercare cu *Fulda*, cu *Concertul lui Bach*; dar am obținut tot așa de puțin rezultat, ca și prin întreprinderă de-a incetnați în București pe *Gerhart Hauptmann*.

Ajum căciu piese de *Schnitzler*, — de sine fîntes ca mere effect; — tot asemenea o fost bine primărită lucrarea lui *Herzog* *Vulpea alastră*.

Din *Ibsen* am aleas pe *Nora* și *Hedda Gabler*, din Björson pe *Nouă casatorijă*.

Ne-am adresat și la repertoriul de comedii matematice germane, și la prezența pe *Die Dornrösche* (*Le Arronge*), *La calul alb*, *Contesa Guckert* de Schönbühn și *Koppell-Elf-Ende*, și de sine Intelec *Heidelbergul de odinioară*, — tot lucrări care prind mai mult sau mai puțin în orce teatru din lume. Au plăcut lumii dela Dâmbovici și dramele lui *Sudermann*, *Ioan Hohenszvér* și *Glück im Winkel*.

Bogătia rară a decorurilor Teatrului național din București nu dată putină de-a pună în scenă toate piesele noastre, conform cerințelor artei, desig. repertoriul nostru era neobișnuit de cuprinzător... Se-ful cenzurei în România, capitolul Gobseatal, ne-a sprijinit în năzuințele noastre cu multă prierește și idealism.

Teatru german în București, sfărșit de Reusch, este pe drumul cel mai bun să devie nu un teatru de propagandă comună, ci un factor cultural în viața intelectuală a capitalei române.

Un legat de una mie coroane

ai fratilor Simion și Remus Dobo pentru me-

șteria română din Orăștie și jur.

Ziua de 17 Septembrie 1918 s'a numărat între puținile zile de adevărată înălțare suletacească pentru căraci *Reuniunii sudoromâni* român din Sibiu. În aceasta și-a zedea frății Dr. *Romanus Dobo*, medic în O-ăstie, și *Renus Dobo*, maior activ la reg. ung., de honorez, a binevenită și amintit la adresa președintelui românului Vic. Tordășianu, domnul general și cincșteia de *una mie cor*, cu menirea de a exprima înțelepciunea și cincșteia de a recunoaște românilor lor părinți *Mihail Dobo de Ruszka*, fost senator și inspector la magistratul din Orăștie, de a căruia moarte, întâmpinată în August 1873, s'a limplinit 45 ani, er de altă ce scop de a se sjutori cel mai născăjăci și neamulini, în cîștării ucenici meseriași români din Orăștie și jur.

Reuniunii, obișnuită a încasării mai mult numai creărilește cătun de bar de orfan, sau căte 10—20 bani, prin acesi dar generos și adusă în fericta situație de a crea, între legalele sale de date 100 cor, *primul legat de 1000 corone*.

De așteptat este al 3-lea caz, în cursul celor 20 ani, că Reuniunile primește sume mari mari. Astfel la 26 Octombrie 1912, binefăcătorul neamului, de pe memorie *Ioan Vișa*, care *înștează*, precum o zicea, chisul său, păstrat în Reuniunie, pe care un alt așezămant al nostru nu a voit să-l îpăstreze, an de an cătă 60 cor, ce să se împărățească între săracii Reuniunii, depună la mână președintul Tordășianu sumă de 2000 cor, drept bază la *«Fondul Ioan Vișa* pentru scopurile umanitare ale Reuniunii

, cără la 15 Februarie 1913 *«Binefăcătorul anonim al meseriașilor români»* a înmînat Legeal Dr. Ioan Borceanu pentru ajutorarea copiilor săraci din Sălajite aplicații la merserii cu soma de 1000 cor.

Frații Dobo prin aceasta făptă de inalță pietate, condusii de adevăratul axioma *«Cinstiția memoria binecuvântării a vrednicilor voștri înaintașă, ca și lumea să vă cinceștează pe voi»*, servesc și ca și cum exemplul pentru acel filii neamului, cari dovezii vor să dea despre dragostea ce li-o poartă memoriei iubitorilor lor părinți, vrednic de a trăi în înimile și în sufletele cetei de față și a celor viitori.

Noului legat îl să dă numirea *«Legatul Mihai Dobo de Ruszka pentru ajutorarea copiilor săraci din Orăștie și juri apelația la meseriaj*. El se atâșează la *«Fondul*

Episcopul Nicolae Popea pentru masa învățătoarelor meseriași și va spori din daruri benevoli etc. până va ajunge la 5000 cor, cind 20% se vor capitaliza la 80%, se vor folosi în scopul destinației de legături. Astăzi, când totul tînde spre democratizare și industrializare, faptă altă de grăitoră a dinastinilor frați Dobro și vrednică de a fi limitată de toți cei înzestrăți cu averi materiale și cu simțemîntul curat românesc.

«A Tale dintru ale Tale»...

Fericirea casnică

— după A. Zimmermann —
de preotul G. F. Pregoreanu.

III

Terenul de muncă al femeii. Deși bărbatul și capul în casatorie, totușu posa principală în ale caselor trebuie să fie soția.

Rolul și problema principală a bărbatului: cum afără de viață casnică.

De fapt, casatorie este pentru femeie problema problemelor. Soția este aceea, care să întruchipeze casatorie, Pe aceste teren bărbatul îl poate da numai mâna de ajutor.

Casatorie ridică mari pretensiuni la inimă, sufletul și intelectul femeiei, de cărui numai ea și capabilă prin o voință oferită de focul tuburii.

Problema femeiei în casatorie este foarte complicată și nespus de grea.

În orice economie cu rânduială, ar trebui ca soția să-și primească suma fixă, menită pentru casatorie casei lunare, sau săplâmană. Trebuie să fie mandria ei a se ajunge cu suma primăta.

Problema femeiei în casatorie este foarte complicată și nespus de grea.

Ar fi o fericire nespusă pentru poporul nostru, dacă cunoaște acestui adevăr simplu ar devine convingerea generală a tuturor cercurilor sociale.

Auunci nu-năr îl fac să vedem, cum se cheamă multă osteneală și timp, într-un prindere în mrejă cătun de bărbat, ci s'au întîlnit din, înțelepătește niste soții vrednice. Atunci și-nă înțâmpană, căzură, în care fetele tinere, în zonă cu minunie, cred că îi ajuns la pînta tuturor dorințelor lor.

E trist, bună oară, când o femeie se mărtură fră a avea cele mai necesare cunoștințe de economie.

Asemenea femei și întocmai ca bărbat, cum și-a cinsături fără să îl potorească și-și poate înțelebi femeia. Dacă în casatorie se face nedreptate femeii, nu mai puțin se nedreptățește un bărbat în casul întâi. E și mai trist apoi căm femeies, dând ascultare vorbelor nechiute ale unor și alțor, se lasă condusă de vedere greșită, ca economia casei și lumea d'ouă mână, de care nici nu se plăștește să vorbește.

Parturiea economică de casă. Cu grec potă închipui o casatorie cum se cedează, dacă femeia nu dă dovadă de hărnicie în ale economiei de casă. Dacă fiecare femeie ar cunoaște acest adevăr, și dacă ar căuta să supărăsească cel puțin în primii ani ai casatoriei, ceea ce ar fi trebuit să învețe înainte de cumune, — ar fi un mare bine.

E toateodată ar trebui să-și crească fizice în deosebi pentru casnicie.

Caci să nu se credă, că este ușor a conduce economia casei, ca să fie acela ce trebuie să fie: Cămin pentru familiile cămăi — înainte de toate — pentru bărbat.

Un bărbat, care vede clar, ajunge să-țină să-țină și în parte, enigma: Ei observă, că femeia îl stăduie și îl să-ștănuie să-șoasească insușiri și căuta să se acomodează acelaora. Femeia înțeleapă că sică se crește multă chibzuală și osteneală, fiind vorba a face din casa sa un loc de înțină casnică.

Ea aduce bucuros această jertfa, bine stînd, ce însemnată este fericirea casatoriei, dacă bărbatul se simte bine *acasă*.

Femeia săie, că bărbatul să-și petreacă viața de *hostel*, de obicei la restaurante și cluburi. Ea săie, că pe săjul ei și acum il leagă mii de fire nevăzute cu împrejurările vieții de hotel.

Ea trebuie să-și facă socioteala, că trece săptămâni și luni după casatorie și viața trecută îl îspăștește cu distracție săie, și nu arareori trebuie să cedeze în luptă, ce se dă în sufletul lui, înținărilor din afară.

Dințiroi parte îl atrag pretinii vecini, cu viața de cafenea. Dacă din realitate parte îl reține numai soția, ea usor potorească.

Pentru ca influența să se fie hotărătoare, trebuie să se îngrijească, ca timpul petrecut de bărbat la vatra familiei, să-i se mai plăcut asta, decât petrecerea în afară de casă.

Societățile. Nu voește să zic, că femeia trebuie să opreasă bărbatul dela orce viață socială. Acesta ar fi lucru nechisită.

In multe întreprinderi și și-nținute noibile, pe teren religios, cultural și pe alte terenere, se poate ajunge la bune rezultate numai prin întruirea bărbatilor de aceleași vederi în societăți. Trebuie dar, ca bărbatul

să-și occupe local în cadrele organismului cel compus cei de aceasă carieră cu el.

Crațura. Nu e destul ca o femeie să fie în stare a întemeia un cubil plăcut familiar. O femeie trebuie să stea chivernită bărbătul, — Cătă nemulțumire și nemorecire nu se trag numai din faptul, că femeia nu și preluă banul griev cîștigă.

În mare parte li se lipșesc femeile de azi simțul de crujare.

Acest lucru devine o adevărată calamitate în caz, când bărbatul nu dispune de mulți bani. Mai adesea însă faptul, că o femeie nu stie pură economia cu destulă crujare, nu provine atât din inclinație spre risipă, că mai mult din aceea, că nu se privește la economia caselor. *Lipsind cunoștințele, lipsesc simțul practic*, — val atunci de punge bărbatul.

Crujarea se înrădăcină în deprinderile ei numai pe lângă bunăvoiță.

Femeica, care nu e crujatoare de natură, trebuie să săbău înaintea ochilor trebuie de a fi în adevăr crujatoare. Un mijloc ajutător într-ăs desvoltă simțul de economisire stă în aceea, ca regulat în fiecare zi punte la o parte căteva parale, fie cătă de puține.

Nar trebul, să fie nici o femeie, care să nu facă uz de acest mijloc.

În orice economie cu rânduială, ar trebui ca soția să-și primească suma fixă, menită pentru casatorie casei lunare, sau săplâmană. Trebuie să fie mandria ei a se ajunge cu suma primăta.

Inoarea abonaților

Invităm onorații abonați ai ziarului *Telegraful Român*, ale căror abonații expiră cu sfîrșitul lui *Septembrie*, să binevoiească la înoia de cu vreme, sărăuind în cercuri că mai largi înainte lărgirea organului nostru.

Abonaționatul se face prin mandat postal, trimis la adresa: *Administrația Telegrafului Român în Nagyszeben* (Sibiu).

Numele abonațului, locuința sa și ultima poștă, să fie scrisе corect și legibil.

Administrația Telegrafului Român.

Știrile zilei

Trupelo austro-ungară în luptele din apus. Se anunță din cartierul de răsboi al presei: în 26 Septembrie, una din zilele mari ale luptelor de pe frontul apusean, s'au distins în mod glorios trupele austro-ungarele din *Verdun* ale locotenent-feldmarșalului *Metzger*. O navală dușmană s'a zadăncut cu totul prin aruncarea grubină în luptă a rezervelor I. și r. Afara de această, trupele austro-ungare au lăsat în luptele succinților vecin și au dat sprijin efectiv tovarășilor de armă germană.

Sabio de onoare. Consiliul communal din Solingen a hotărât să dăruiască generalul feldmareșal *Hindenburg* o sabie de onoare cu prilejul zilei naționale din 2 Octombrie a generalului. Sabia, din oțel de acasă, poartă inscripția: *Eroului germanilor, glorieișorul conducerător al poporului nostru în lupta* *Hindenburg*, orașul recunoscător Solingen.

Germania se democratizează. În urma chemării facute de împăratul Wilhelm al III-lea, partidei de la lîngănașate la diriguerei imperiului, democratia socială vor intra cu siguranță în guvern. Partidele cu majoritate au fixat deasă programă obligatoare pentru nouii cancelari. Punctele principale din programă sunt: reforma electorală cu Prussia, autonomizarea Alsatiei și Lorenei, revizuirea scopurilor de răsboi chiar și a pașilor închise până acum.

Răspunsul Angliei la demersul de pe acela al ministrului nostru de externe, baronul Burian a susit abia astăzi. Noutatea Angliei refuză primirea oferitului de pace, dar nu exclude posibilitatea ca baronul Burian să continue incercările, implică de adevărări scrierile, bate și îl se va deschide.

Titlu: «Domnule feldmareșal!» Ziarul *Külliögy-Hadigyi* afă, că domnitorul nostru a ordonat, ca feldmareșali, — întrucât nu îl titlu de *«Maiestate»*, sau de *«Altéa I. și r.»*, nu să fie agrăzi cu vorba *«Domnule feldmareșal!»*

† Ana Cotrus, născ. Isalla, soția parohului ort. rom. Aron Cotrus din Lupu, și mama poetușului ardelean Aron Cotrus, după o secură boală de 4 zile și a suferit în mână Creatorului în 23 Sept. 1918 n. în acel 52-le an de la venirea sa în România. Rămasă căsătorită, Rămasă și sale părinte înmormântați Marti 15. 1918 d.m. în 3 ore, de preotii Mihai Negru din Cinadă și Vasile Popa din Tău. Fie-i memoria binecuvântată!

Foc. În comuna vecină, Șura mare, a izbucnit Marti un foc puternic, care a înălțat mărți de la zdrobitura de la 20 iunie la 26 Sept. a. c. umorător: Martin Herbert 20 Cor.; Pavel Bozecky 2 Cor., și 1% contribuitori binevoiți: 122 Cor., 25 filieri. Contribuitori se primesc și în viitor la cassa de asigurare a muncitorilor din cercul sibian, Piata Zeughoft nrri 5 și 6 și se chiteză în ziare.

Contribuitor pentru sanator. În scopul clădirii clădirii umbrătoare pentru tuberculoza astură, contribuitorii la zdrobitura de la 20 iunie la 26 Sept. a. c. umorător: Martin Herbert 20 Cor.; Pavel Bozecky 2 Cor., și 1% contribuitori binevoiți: 122 Cor., 25 filieri. Contribuitori se primesc și în viitor la cassa de asigurare a muncitorilor din cercul sibian, Piata Zeughoft nrri 5 și 6 și se chiteză în ziare.

† Atanasiu Popovici. Primul următorul anunț funeral: Cu profundă durere aducem la cunoștință trecrea din viață a devotatului funcționar superior și neutrătilor cole, *Atanasiu Popovici*, soțul filialei noastre din Siria, întăpătrăt în Siria la 25 Septembrie 1918, — în etate de 43 ani și după un serviciu credințios de 21 ani la institut. Fie-i memoria eternă! Arad, la 25 Septembrie 1918. Directoarea, comitetul de supraveghere și corpul funcționarilor institutului de credit și economii *«Victoria»*.

Prea multă oîn Ungaria și lipsa de nutreț. Cum se și găsesc ungari ungară vânzări de pe preț ieftin agricultorilor noștri vre-o 300.000 de oi aduse din România. Guvernul ungăr a spus să ia prețul tăierei acestor oi; ele s'au înmulțit într-ăstă, încât agricultorii să le să dea de mărcare. De aceea crescă în Austria și în Ungaria, unde sunt vânzări de vite între 2 și 3000 de oile potrivită cu prețul ieftin. În Austria însă nu există astăzi 10.000 de oile lunare. Într-ăstăzi 10.000 de oile agricultorilor, aceștia nu pot trimite nimic în Austria și nu și-au cumpărat cu oile lor.

F. P. R.

Cățăi au emigrat în America în curs de 15 ani? *«A Nap»* ocupându-se cu epidemia emigrării în America, destăinuiește că în cei 15 ani de înaintea răsboiuului au emigrat din patria noastră număr 2,200,000 ceea ce face 15% din populația întreagă. Dintre acești 1/3 sunt maghiari, iar 2/3 sunt naționalități. Duroare constatări statistice!

Biblioteca de cărți oprite. În Lipsa se înfățuiește *Biblioteca librătorum patrumorum*, în care să-și creeze toate cărțile oprite în Germania, precum și alte producții de ale presei de aceasă natură. Biblioteca văcăină, cum săm, contiene toate producțile de presă puse la *index*, ca fiind cuntrare bisericilor romano-catolice sau credinței creștine. De sine înțeles, că astfel de bibliotecă nu stau deschise curioșilor profanilor, ci sănii menite scopurilor celor mai serioase ale științei.

Mersul trenurilor. Sosesc, în gară din Sibiu, dela:

Nocril	la 6:43 i. d. a.
Ciznădie	7-
Vînț	7:41
Copsă	3:07 d. a.
Ciznădie	4:44
Făgăras	3:34
Turnu roșu	6:04
Copsă	10:05 noaptea.

Pleacă spre:

Ciznădie	5:21 i. d. a.
Copsă	6:20 "
Turnu roșu	10:50
Făgăras	10:23
Copsă	1:31 d. a.
Ciznădie	1:57
Nocril	4:06
Vînț	6:10

Postă redactielor.

Diui L. C. în C. Răsăuți-lam predat celu interesa, care negrești să aibă foarte mulți.

Diui C. J. în C. S. (lavătorii noștri) nu să sit. Albinele sboara, cum vez, astazi. Mulțumiri,

